

## DZIECKO JĄKAJĄCE SIĘ W SZKOLE – JAK POMÓC?

(na podstawie artykułu dr Krzysztofa Szamburskiego)

Dzieci jākające się bardzo różnią się między sobą, ale posiadają także wspólne cechy; oto niektóre z nich:

- emocjonalna nadwrażliwość

Dziecko jākające się jest bardzo wrażliwe, bywa wręcz emocjonalnie przewrażliwione. Przejawia się to w różnorodny sposób. Jest bardzo uczulone na krzywdę nie tylko innych ludzi ale także zwierząt. Źle znosi kłótnie, najbardziej te dotyczące jego rodziny ale także obcych ludzi. Dziecko jākające się bardzo przeżywa także związane z agresją sytuacje fikcyjne, czytane bajki i inne utwory literackie a także filmy.

- duży poziom lęku
- brak możliwości natychmiastowego powiadomienia o swoich stanach

Problemem dziecka jākającego się jest niemożność natychmiastowego powiadomienia otoczenia o swoich przeżyciach. W takiej chwili dziecko znajduje się w stanie napięcia emocjonalnego i płynność jego mowy jest szczególnie zaburzona. Wychowawca może niczego nie zauważyć, ponieważ opisywane dziecko szybko uczy się, że próby nawiązania werbalnego kontaktu z nauczycielem w stanie wzburzenia są bardzo ograniczone. Wie, że wtedy bardzo się jāką, nauczyciel jest niecierpliwy i z wyjaśnień nic nie wyniknie. Pozostanie poczucie bezsilności.

- stres wywołany trudnościami w przekazywaniu wiedzy lub dzielenia się swoimi przeżyciami czy przemyśleniami

Zjawisko podobne do poprzedniego, ale różniące się zakresem. Każdy człowiek dzieli się swoimi spostrzeżeniami i przeżyciami z innymi ludźmi. Przebywanie w gronie innych osób, bez względu na to, w jakim są wieku, wiąże się z ciągłą wymianą informacji o własnym stanie czy zewnętrznym świecie. Dzieci jākające się mają z tym przekazywaniem ogromne problemy. Dlatego często pozostają poza grupą. Często też dochodzi do sytuacji, że wiedzą na jakiś temat więcej niż ich koledzy. Nie są w stanie tej wiedzy przekazać, gdy dyskusja ma charakter spontaniczny. Zostają wyprzedzeni przez innych uczniów, nawet gdy ich własne wiadomości są bardziej obszerne lub gdy są przekonani, że posiadają informacje bardziej precyzyjne niż inne dzieci. Niemożność zaistnienia jest dla nich wielkim problemem.

- reagowanie agresją fizyczną lub przeniesienie reakcji w odpowiedzi na agresję werbalną innych uczniów

Nieświadomi problemów wychowawcy przypisują dziecku jākającemu się duży poziom agresywności. Każdy wrażliwy nauczyciel zauważy, że jākające się dziecko doświadcza przejawów lekceważenia lub agresji słownej od innych uczniów. Często nie jest w stanie werbalnie i w sposób adekwatny, zareagować.

- duża zmienność liczby niepełnych wypowiedzi w zależności od sytuacji

Jedną z charakterystycznych cech jąkania jest zmienność jego objawów; zmienia się liczba powtórzeń czy przedłużeń, pojawiają się i znikają embolofrazje (czyli wstawianie do wypowiedzi dodatkowych głosek, sylab lub wyrazów) czy zwroty opóźniające. Opiekunowie dostrzegają u dziecka nowe tiki i współruchy, które też mają charakter dynamiczny, jednego dnia są, potem zanikają, żeby znowu po jakimś czasie spokoju powrócić.

- poczucie pokrzywdzenia
- rezygnacja

U dziecka może narastać strach lub lęk przed szkołą. Spada jego motywacja do starania się, aby pokazać się z jak najlepszej strony. Zdumiewające jest, że nawet nauczyciele tak zwanych przedmiotów „ściślych” obniżają jākającym się uczniom oceny za brak aktywności, mimo że sami przyznają, iż ci ostatni dorównują a nawet przewyższają swoich płynnie mówiących kolegów pod względem posiadanej wiedzy.

- dyskretna opieka i wsparcie

Bardzo ważne jest skłanianie ucznia do brania aktywnego udziału w lekcjach i wszystkich szkolnych przedsięwzięciach. Często nauczyciele podejmują kilka prób włączenia ucznia do rozmowy, ale potem rezygnują słysząc intensywne jākanie się. Twierdzą, że nie chcą skrzywdzić dziecka. Oczywiście, w takich obawach jest dużo racji. Dlatego też nauczyciele muszą posiadać pewną wiedzę na temat jąkania a przede wszystkim chęć radzenia sobie w różnych nietypowych sytuacjach. Specjalistami, którzy powinni być włączeni w proces pomocy jākającemu się uczniowi są: logopeda, pedagog i psycholog.

- przeciwdziałanie krzywdzeniu dziecka przez innych uczniów
- uczenie uczniów, jak zachowywać się w kontakcie z jākającym się kolegą

Osoby mówiące płynnie często nie wiedzą, jak zachować się w stosunku do jākającej się osoby. Warto, aby nauczyciele posiadali na ten temat konkretną wiedzę i przekazywali ją uczniom. Oto kilka wskazówek:

- nigdy nie należy ponaglać jākającego się ucznia. Atmosfera pośpiechu pogarsza tylko sytuację.
- należy w rozmowie z jākającym się uczniem przybrać postawę spokoju. Jākający się uczeń musi być przekonany, że zostanie wysłuchany. Słuchający może zaproponować, aby gdzieś usiąść albo odsunąć się od zgiełku czy wejść do spokojniejszego pomieszczenia. Gdy ktoś, bardziej elokwentny przerwie, słuchacz powinien spokojnie ale zdecydowanie wyjaśnić, iż jest w tej chwili zajęty i będzie do dyspozycji, gdy zakończy rozmowę. Takie zachowania będą przykładem dla innych uczniów, którzy także nauczą się wysłuchiwanie jākającego się kolegi czy koleżanki. Sprawę można poruszyć na lekcji wychowawczej i wtedy udzielić wskazówek, jak się w wyżej opisanych sytuacjach zachować.
- w żadnym wypadku nie powinno się pomagać w wypowiedzi, na przykład poprzez jej dokończenie. Najczęściej jākająca się osoba nie może przerwać rozpoczętej kwestii. Zjawisko to leży w naturze jąkania. Naturalną reakcją słuchacza jest udzielenie pomocy i dopowiedzenie do końca tego, co w jego mniemaniu miało być powiedziane. Osobę jākającą się bardzo to frustruje. Udzielone wsparcie uznaje najczęściej nie jako pomoc ale pewnego rodzaju poniżenie.